

CMD Jaar 2 experience design 1516

→ les 03 Semiotiek

CMDDES01-8

Inhoud

- **Hoe gaat het? Werkwijze**
- **Opdracht Scenario bespreken**
- **Semiotiek, de leer der tekens**
- **Zintuigen**
- **Lesopdracht Fotobijschrift in duo's**
- **Visuele retorica, overtuigen in beeld**
- **Lesopdracht Beeldtaal**
- **Opdracht Doel(groep) in beeld**
- **Wrap-up**

Leerdoelen les 03

- Je weet dat semiotiek de leer der tekens is. Tekens zijn zintuigelijke stimuli.
Je kent de drie typen tekens en kunt denoteren en connoteren
- Je weet hoe je een verhaal overtuigend in beeld kan brengen en kan dat benoemen in termen van visuele retorica; ethos, pathos, logos
- Je begrijpt dat waarnemen naast een (passief) receptief proces een actieve vorm van betekenis geven aan de wereld om ons heen is. Onze waarneming is een onbewuste interpretatie op basis van eerdere ervaringen (Reader p143).

Werkwijze

Hoe gaat het?

- Heb je al een idee voor de experience van PUMA?

→ Werken aan de opdrachten, in de klas en zelfstandig

- als je de opdrachten niet hebt gemaakt kun je niet deelnemen aan de les
- reserveer minimaal 5 uur per week
- eigen creatief proces: brainstorm, praat met anderen als je nog niet goed weet wat je moet gaan maken voor Puma, schets, maak een moodboard...
- stel vragen, geef het aan als je vastzit
- straatjuten ondersteunt onbewust het proces, als het niet werkt: forceer het niet, doe dan op een andere manier visueel onderzoek (collage, moodboard)

→ Opdrachten op Nutschool plaatsen

Bijvoorbeeld: opdracht 1 bestaat uit meerdere onderdelen (mindmap, 10 foto's, feedback, serie van 3) en er zijn 2 mappen (week 1 en week 2). Kies je eigen werkwijze.

→ Werksfeer in het lokaal

- ruimte voor individuele feedback, vraag hier ook naar
- werk in de les aan de opdrachten, als je toch wat anders aan het doen bent verlaat je het lokaal
- bestudeer na de les de lespresentatie nogmaals, hierin vind je ook wat je voor de volgende les moet voorbereiden
- werk de opdrachten op tijd bij
- ruim je rommel op voordat je het lokaal verlaat
- ... aanvullingen?

Opdracht scenario

Bespreken van de opdracht (feedback)

Vorm duo's. Lees en bespreek elkaars scenario's. Associeer op elkaars ideeën.

Waar gaat het over? Wat is het verhaal van je merk? En wat ervaar je als klant? Wat verwacht de gebruiker?

Welke techniek kun je inzetten? Welke touchpoints zijn interessant om uit te werken in de beleving? Maak notities.

Vervolg: op basis van de besprekronde in les 3 bepaal je welke ideeën voor beleving en touchpoints geschikt zijn en schrijf je je definitieve scenario. Maak schetsen.

Maak vervolgens op basis van je definitieve scenario een eerste prototype voor een touchpoint.

 # aan het werk

Fase: onderzoekschetsen

Opdracht: Scenario

Duur: 50 min

Semiotiek

Semiotiek bestudeert de betekenis van tekens en het proces van betekenisgeven. Niet alleen in taal en beeld maar in principe in alles om ons heen.

Semiotische theorieën bieden een methode om te analyseren hoe betekenis van visuele of andere informatie tot stand komt.

bron Beeldtaal H5

Semiotiek

Tekens zijn elementen die betekenis dragen. Het teken vertegenwoordigt iets dat niet aanwezig is, het verwijst naar een object.

Om een teken te begrijpen moet je de code kennen, de afspraken kennen (ook: conventies).

Semiotiek

Charles Sanders **Peirce** (1839 - 1914)

Grondlegger van de semiotiek

Niet alles is een teken en we gaan pas 'ontcijferen' als we iets willen weten, iets nodig hebben of nieuwsgierig zijn.

Semiotiek

De **context** is van belang voor de

interpretatie van de betekenis van het teken

Semiotiek context

Semiotiek 3 soorten tekens

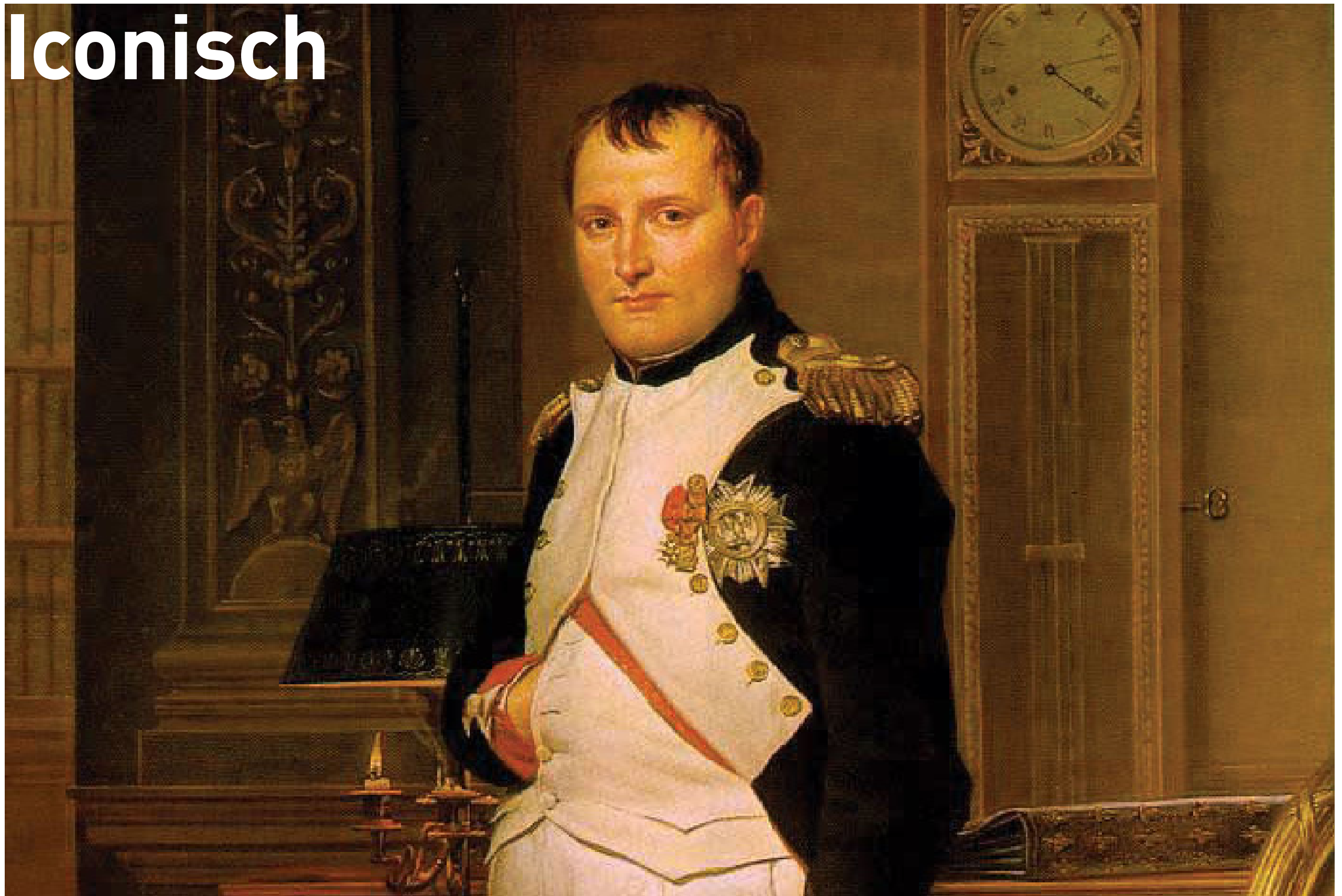
iconisch - uiterlijke gelijkenis
standbeeld, foto, film, pictogrammen

indexiaal - relatie met object (leren door ervaring);
verband is minder direct, verwantschap;

- oorzaak-gevolg
- kenmerk
- deel/geheel

symbolisch - berust op afspraak
afspraken, regels of gewoontes

Iconisch

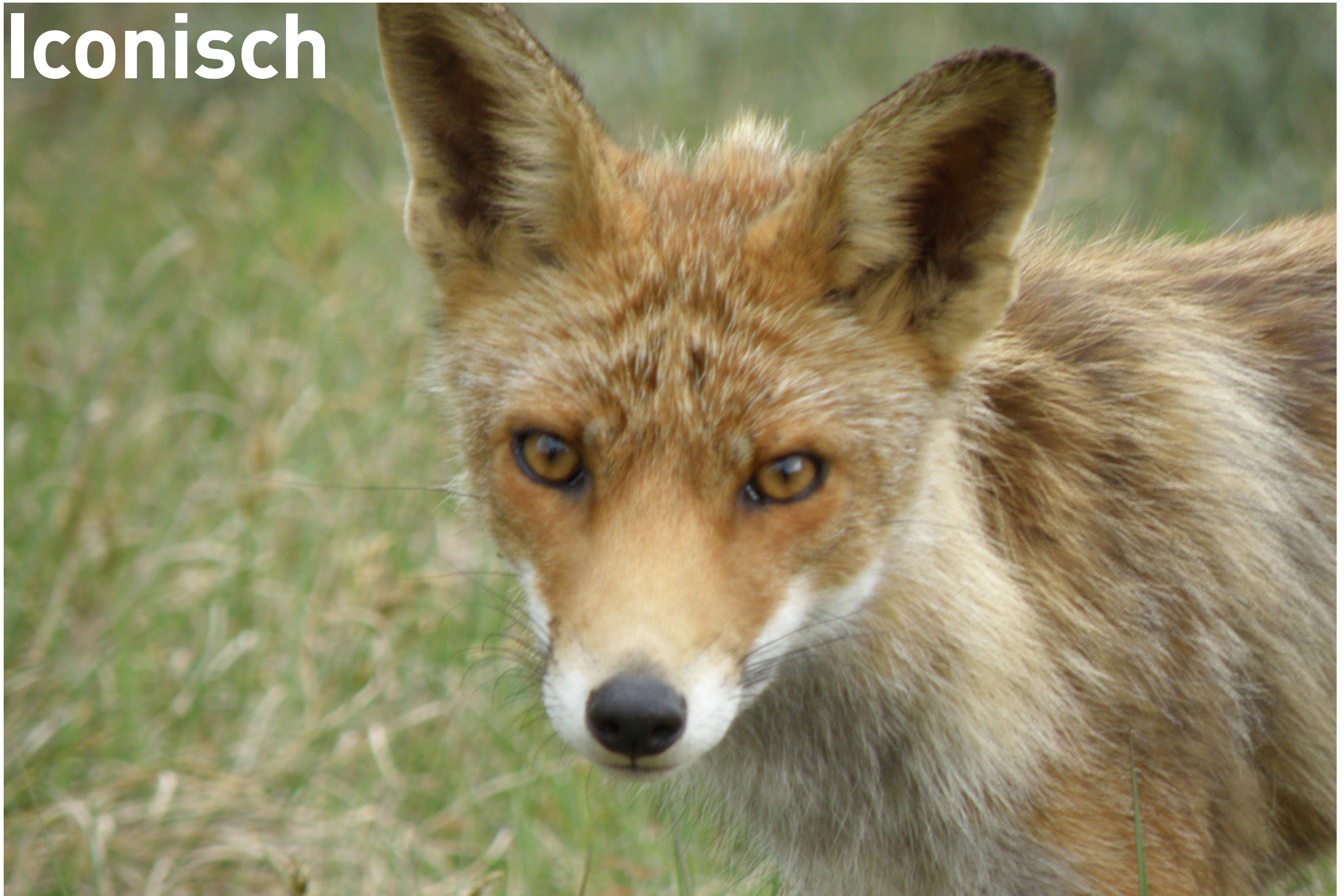
Iconisch

**RING
RING**

Iconisch

Indexiaal

Symbolisch

Symbolisch

Roode Kruis

Symbolisch

Semiotiek

Betekenislagen

Barthes

Roland Barthes ontwikkelde in de jaren 70 de theorie van de gelaagde betekenis. De twee lagen zijn herkennen en begrijpen.

Semiotiek

Betekenislagen

Barthes

Roland Barthes ontwikkelde in de jaren 70 de theorie van de gelaagde betekenis. De twee lagen zijn herkennen en begrijpen.

Denotatie – letterlijke betekenis

Connotatie – subjectieve betekenis

Semiotiek

Betekenislagen

Denotatie – (antropologische) kennis

primaire denotatie; wat zie je objectief (vorm, rangschikking, grootte, materiaal, kleur etc)

secundaire denotatie; waar staat het voor (op cultureel niveau)

Connotatie - gevoelswaarde

primaire connotatie; culturele waarde en betekenis

secundaire connotatie; individuele waarde en betekenis

Denotatie & connotatie

Semiotiek

Peirce; hoe verwijst een teken naar een betekenis

Barthes; psychologisch proces

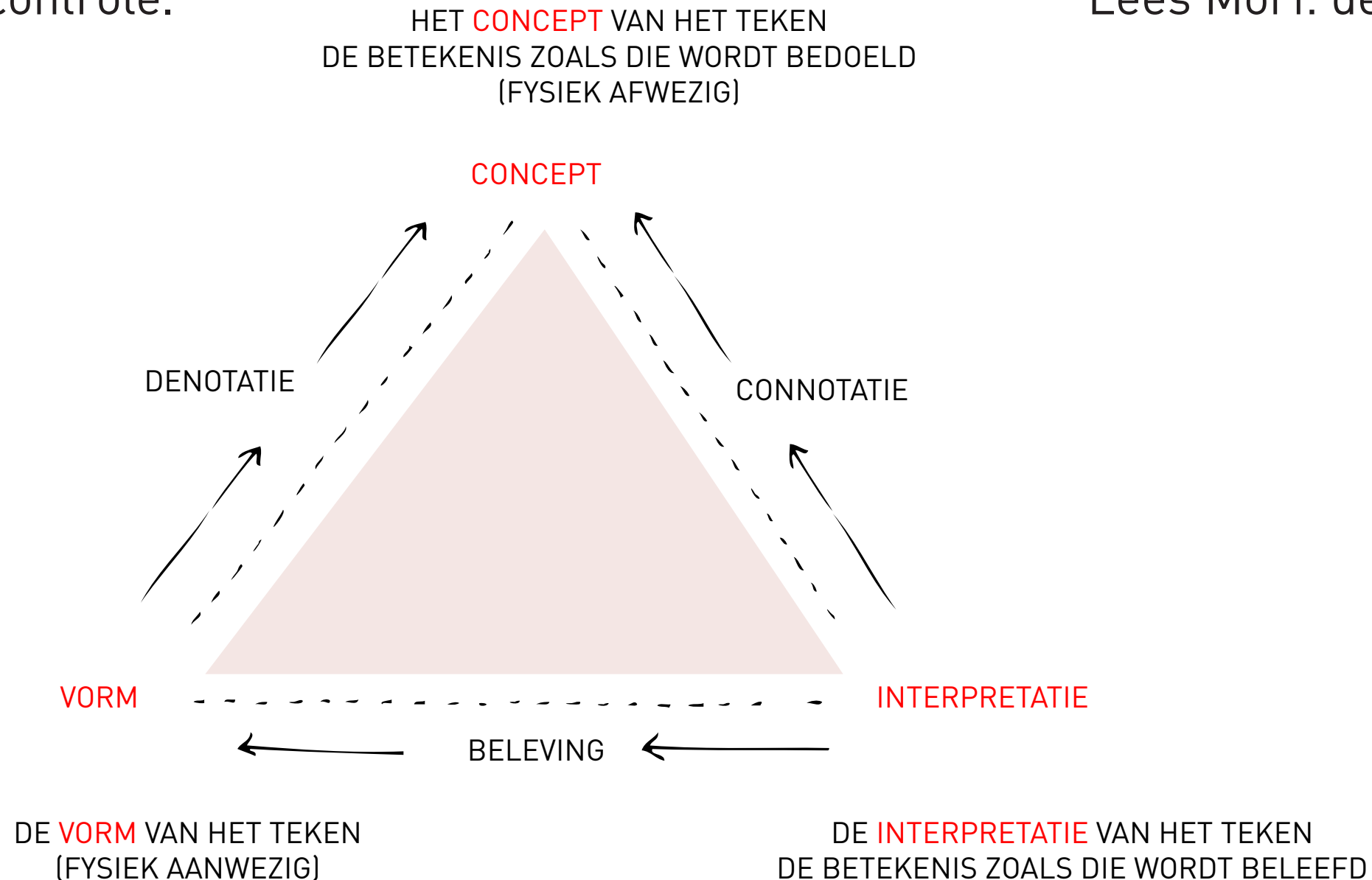
Wat heb je eraan?

Je kunt gestructureerd onderzoeken en beredeneren wat de geschikte beeldtaal is in een ontwerp voor een bepaalde doelgroep.

Semiotiek

Als ontwerper kies je vormen en beelden waarvan je verwacht dat je doelgroep ze begrijpt. De beleving is direct (denk aan Norman!) en heb je als ontwerper niet volledig in controle.

*Lees Morf: de perfecte vorm

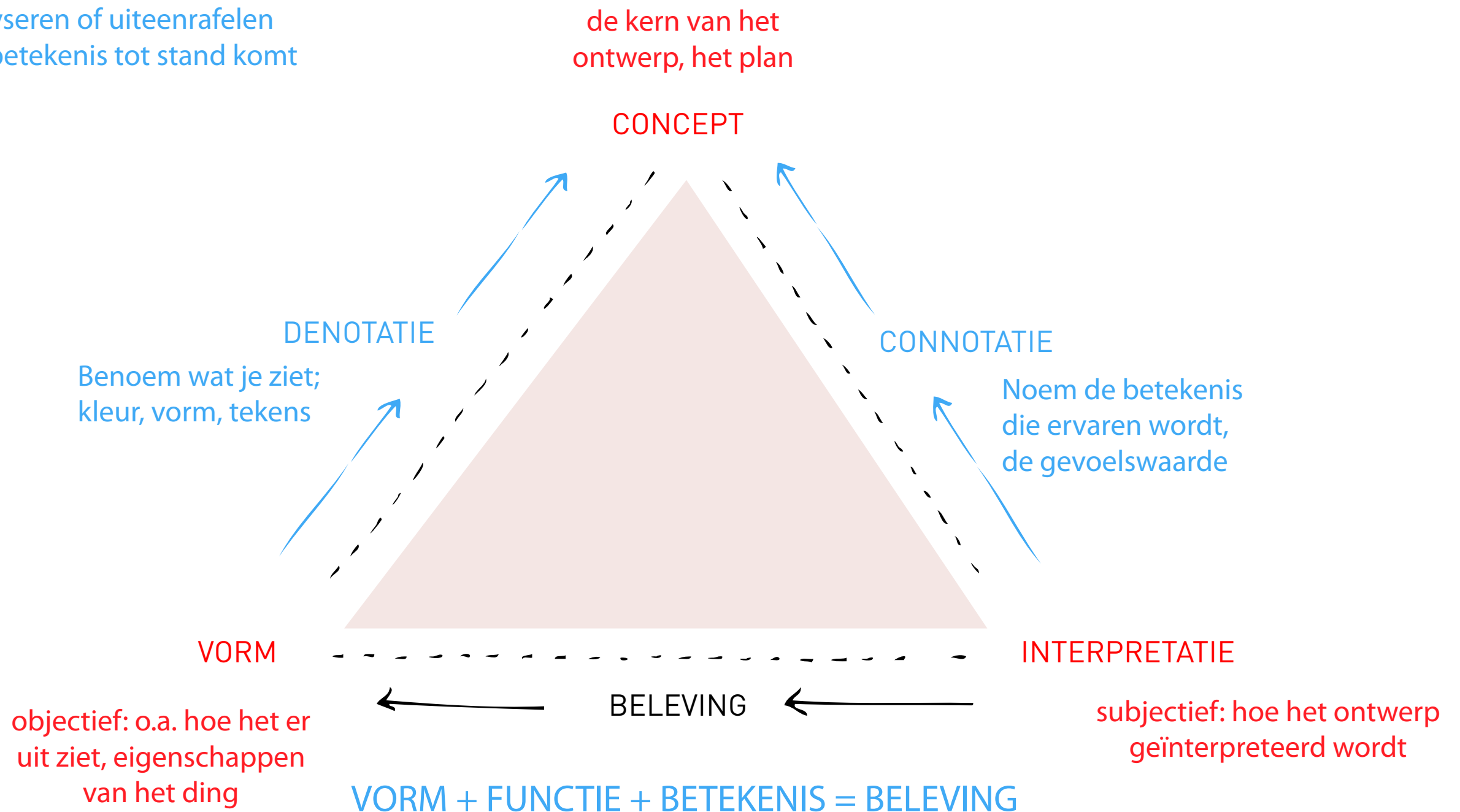

Meer lezen: This means this, this means that.

Semiotiek

Analyseren of uiteenrafelen
hoe betekenis tot stand komt

Zintuigen

Bij design worden je zintuigen geprikkeld. Dit kan hoorbaar, voelbaar of zichtbaar zijn. Of je proeft het of ruikt het.

De aard van de prikkel roept een emotie op.

Denk aan de drie lagen van informatie verwerken zoals Donald Norman ze benoemt (les 01):

TED: Don Norman over de 3 manieren waarop je blij wordt van design (start 6.40)

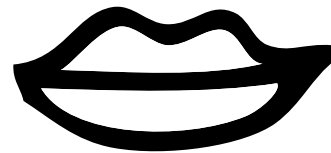
<https://www.youtube.com/watch?v=RIQEoJaLQRA>

Zintuigen

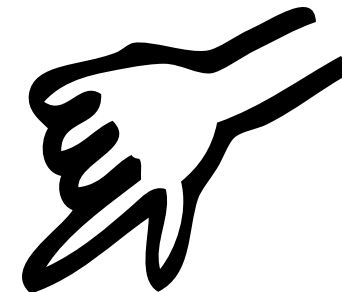
5 zintuigen: een vereenvoudiging van de werkelijkheid: zintuigen beïnvloeden elkaar

REUK

SMAAK

TAST

GEHOOR

ZICHT

We proeven met onze neus

We kijken met onze handen

We luisteren met onze ogen

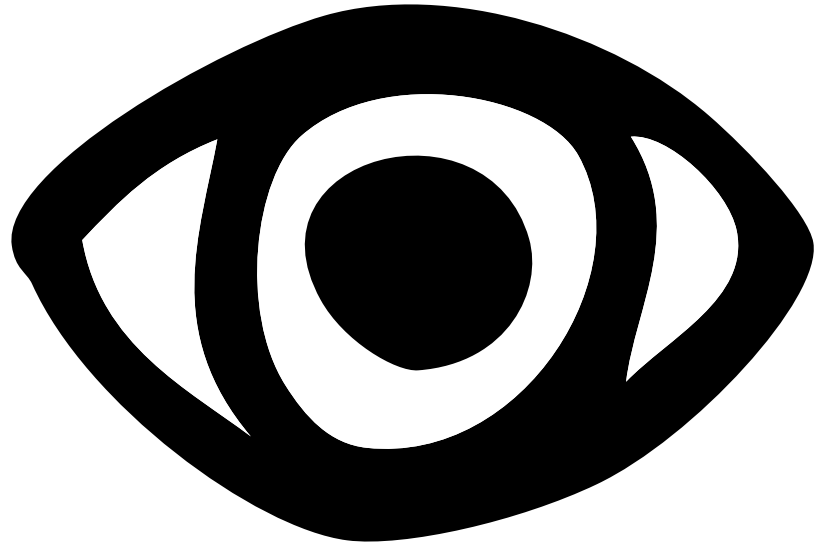

We nemen waar wat we kennen

Het ruikt hier naar shampoo...

Zicht

licht

Impressionisme

vorm

beweging

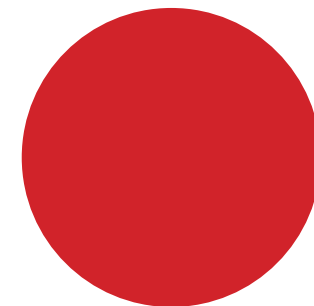
kleur

's Nachts zijn we kleurenblind
Coca cola maakte van de groene een
rode kerstman

oefening

→ kijk een minuut naar de rode vorm,
kijk daarna naar een wit vlak en je ziet
het nabeeld in groen

→ geef de grens aan van je gezichts-
veld door je handen langs de randen
hiervan te bewegen

Gehoor

tonen

Harde, zachte, hoge en lage tonen
Maar ook: botgeleiding van de
geluidsprikkel

balans

Evenwichtorgaan en richting van het
geluid

ruimte

Echo

luchtrillingen

Geluid kun je voelen
En ook: sfeer (muziek bij een
filmsceen), Intell inside, geluid dat
een dichtslaande autodeur maakt is
ontworpen

oefening

→ zit stil en luister 1 minuut, wat heb
je gehoord?

Tast

huid

Je huid is je grootste orgaan

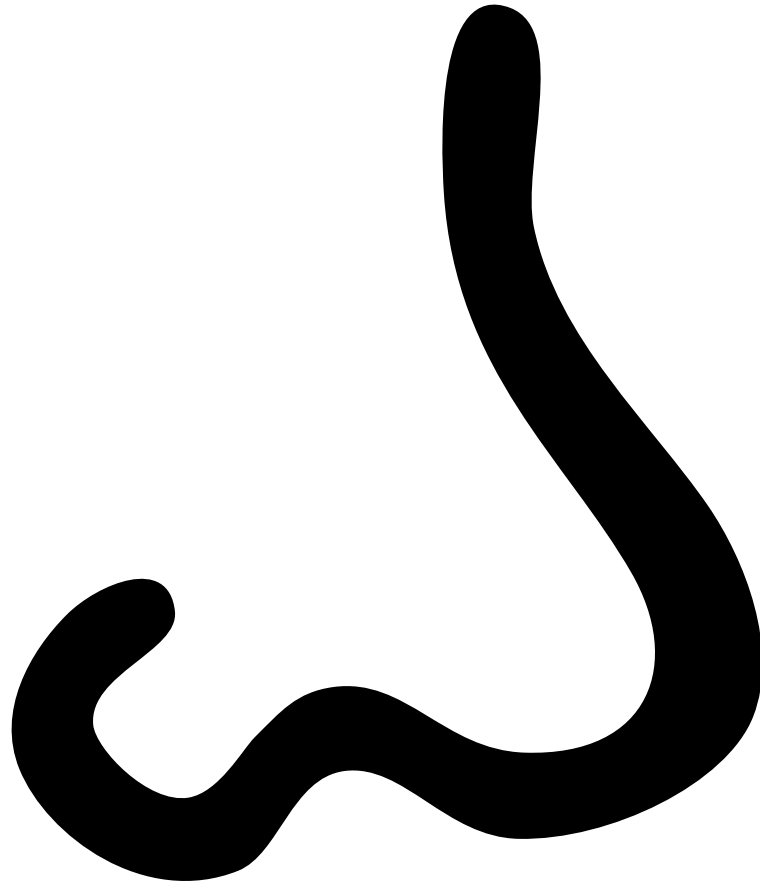
Je welbevinden is afhankelijk van wat je voelt (pijn, druk, temperatuur)

Met je spieren voel je de zwaartekracht (gewicht) en de stand van je lichaam

Denk aan de waargenomen kwaliteit van een mobiel in gewicht en textuur van het device

oefening

→ met gekruiste wijsvinger en middelvinger het puntje van je neus aanraken; twee neuzen!

Geur

veiligheid

Het interpreteren van geuren

geheugen

De reukzenuw komt de hersenen binnen vlak bij de associatie-cortex; ruiken van een geur gaat vaak gepaard met herinneringen

Geur kun je niet uitzetten (alleen als je verkouden bent, 80 % van je smaak ben je dan ook kwijt)

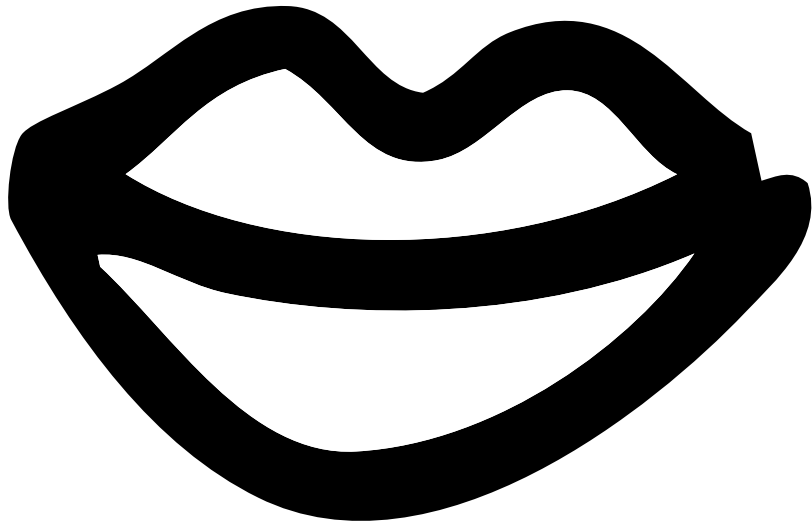
vb bijen die ziekte kunnen ruiken

<http://www.moma.org/interactives/exhibitions/2008/elasticmind/#/77/>

oefening

→ is de geur in de klas je opgevallen?
ontspannend/opwekkend?

Smaak

Smaakpapillen op de tong
zoet; puntje vd tong
zuur; zijkanten
zout; zijkanten halverwege
bitter; achterste deel
umami...

De structuur van voedsel wordt tactiel
waargenomen, ook auditief
(knapperig)

oefening

→ welke limonade is het meest zoet
lichtroze of donkerroze limonade?

Vraag

Zijn dit al onze zintuigen?

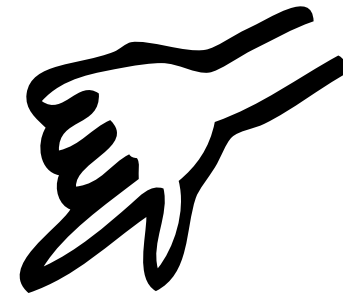
Vraag: Hoe ervaar je tijd? Stemming, sfeer? Emotie? Empathie?

REUK

SMAAK

TAST

GEHOOR

ZICHT

Synesthesia

<https://www.youtube.com/watch?v=eHnnGHgeyC0>

Retorica

Drie overtuigingsmiddelen: Ethos, Pathos en Logos

Ethos

De geloofwaardigheid van de rhetor

Pathos

Doet een beroep op je gevoel

Logos

Doet een beroep op je ratio (feiten)

bron Beeldtaal H6

Retorica - Ethos

Retorica - Pathos

Retorica- Logos

Stijlfiguren

Blikvangers

Beeldtaal p106

Beeldrijm

Tekst wordt gevormd door beeld

Herhaling

Contrast

Metafoor

Personificatie

Overdrijving

Schijnbare tegenstelling

Pastiche of cliché

En vele anderen...

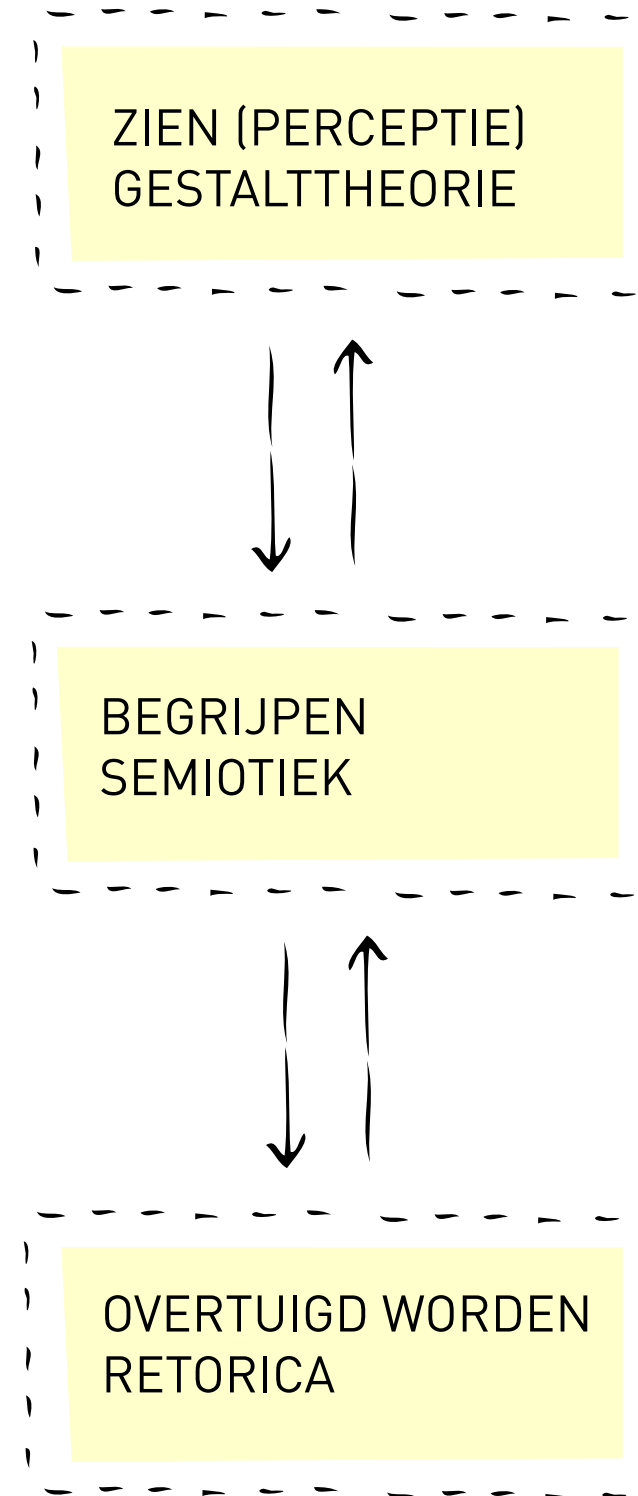

Beeldtaal

Interpreteren is geen lineair proces

De drie theorieën vullen elkaar aan

Gestalt: jaar 1 Visual design

Lesopdracht beeldtaal (20 min)

Hoe communiceert een merk in beeld:

Maak in duo's een mindmap van de bespreking van Benetton op p118* in Beeldtaal.

*116 in Beeldtaal 1e druk

 # aan het werk

Fase: onderzoekschetsen

Lesopdracht: retorica

Duur: 20 min

Opdracht Doel(groep) in beeld

Eindresultaat: In één beeld wordt duidelijk wat de experience betekent voor de doelgroep

Omschrijving: De combinatie beeld en tekst is heel krachtig. De associaties en betekenissen vullen elkaar aan en kun je als ontwerper een extra lading meegeven. Onderzoek de beleving van de doelgroep in de door jouw bedachte experience. Ga op zoek naar minstens 3 geschikte afbeeldingen die jouw doel(groep) en (een deel van) hun beleving tonen. De tekst die het beeld af maakt is de slogan van jouw merk of een quote.

Werk aan de opdracht in de les, tijd voor individuele feedback.

 # aan het werk

Fase: onderzoekschetsen

Opdracht: Doel(groep) in beeld

Duur: 50 min

Voorbeeld gemaakt door Charlotte Molenaar

Merk: Anat

Waarde: verwondering

Concept: ouders organiseren samen kinderfeestjes voor elkaars kinderen

Voor de volgende les

Maak de opdrachten en documenteer de resultaten in N@tschool

Lees H11 Fotografie en maak een mindmap

Neem volgende week tekenmaterialen mee (storyboard schetsen):

Potlood

Fineliner

Dikke zwarte stift

evt gekleurde stiften

Geen gum!

Mapje om je schetsen mooi te houden